

โรงเรียน

ดีดี

ที่พึ่งทางการศึกษา ช่วยไขปัญหาให้ทุกคน SchoolDD.com

บทที่ 20

ฟิลิกส์นิวเคลียร์

บทที่ 20

ฟิสิกส์นิวเคลียร์ ฟิสิกส์นิวเคลียร์

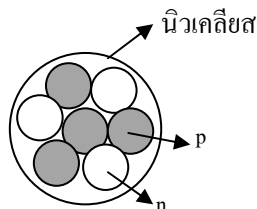
Tips

รังสีแอลฟา (α) บีตา (β) และแกมมา (γ)

- รังสีหมายถึงลำอนุภาคที่เคลื่อนที่ด้วยความเร็วสูงอย่างต่อเนื่อง
- มวล $\alpha > \beta > \gamma$
- พลังงานสูงสุด $\alpha > \beta > \gamma$
- ความสามารถทำให้อากาศแตกตัวเป็นไอออน $\alpha > \beta > \gamma$
- อำนาจทะลุทะลวง $\gamma > \beta > \alpha$
- ประจุ $\alpha (+2e)$, $\beta (-1e)$, $\gamma (0)$

Tips

นิวเคลียสของธาตุ

นิวเคลียสของธาตุประกอบด้วยโปรตอน และนิวตรอน รวมเรียกว่านิวคลีออน

เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ ${}_Z^AX$ ซึ่งหมายถึงธาตุ X มีเลขมวล A (= จำนวน โปรตอนรวมกับนิวตรอน) และเลขอะตอม Z (= จำนวน โปรตอน)

เลขมวล เป็นเลขจำนวนเต็มที่มีค่าใกล้เคียงมวลอะตอมของธาตุนั้นมากเช่น ${}_{92}^{238}U$ มีมวลอะตอม=238.05u

เลขอะตอม เป็นตัวเลขบอกประจุไฟฟ้าของนิวเคลียสด้วย เช่น ${}_{92}^{238}U$ มีประจุไฟฟ้า +92e

อนุภาคแอลฟา (α) หรือนิวเคลียสของธาตุฮีเลียมมีประจุไฟฟ้า +2e เขียนแทนด้วย ${}^4_2He$

อนุภาคบีตา (β) หรืออิเล็กตรอนที่มีประจุไฟฟ้า -1e เขียนแทนด้วย ${}^0_{-1}e$

รังสีแกมมา (γ) มีสภาพเป็นกลางทางไฟฟ้าไม่ทั้งมีประจุและมวล เขียนแทนด้วย γ

นิวตรอน (n) มีสภาพเป็นกลางทางไฟฟ้าไม่มีประจุ เขียนแทนด้วย ${}^1_0n$

โปรตอน (p) มีประจุไฟฟ้า +1e เขียนแทนด้วย ${}^1_1H$

Tips

การสลายตัวของธาตุกัมมันตรังสี

เมื่อต้องแก้ปัญหาโจทย์เกี่ยวกับการสลายตัวของธาตุกัมมันตรังสี ไม่ว่าจะในรูปแบบใดๆ ก็ตาม ให้ใช้สมการนี้
สมการเดียว หากคำตอบได้ง่าย ๆ คือ

$$A = \frac{A_0}{2^n} \quad \text{โดยที่ } n = \frac{t}{T_{1/2}}$$

เมื่อ A = กัมมันตรังสีที่เวลา t ใด ๆ นับจากเริ่มต้น

A_0 = กัมมันตรังสีขณะเริ่มต้น ($t = 0$)

t = เวลาที่ใช้ในการสลายตัว

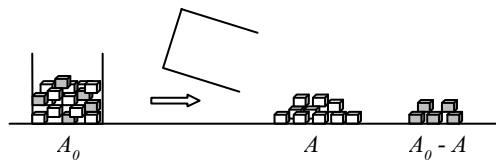
$T_{1/2}$ = เวลาครึ่งชีวิต

- ธาตุกัมมันตรังสีจะสลายเป็นธาตุใหม่ อาจเป็นธาตุกัมมันตรังสีหรือไม่ก็ได้ ธาตุใหม่จะมีสมบัติทางเคมีแตกต่าง
ไปจากเดิม การสลายตัวมีการปล่อย α, β, γ

- อัตราการสลายตัวขึ้นอยู่กับจำนวนธาตุกัมมันตรังสีที่มีอยู่ขณะนั้น

Tips

การสลายของธาตุกัมมันตรังสี เปรียบเทียบกับการทอดลูกเต๋า

- จำนวนลูกเต๋าทันทีทั้งหมด เทียบได้กับจำนวนนิวเคลียสตั้งต้น A_0

- จำนวนลูกเต๋าทิ้งเหลืออยู่ เทียบได้กับจำนวนนิวเคลียสที่เหลือจากการสลาย A

- จำนวนลูกเต๋าทิ้งถูกคัดออก เทียบได้กับจำนวนนิวเคลียสที่สลายไป $A_0 - A$

- จำนวนครั้งที่ทอดลูกเต๋า เทียบได้กับช่วงเวลาที่เกิดการสลายของนิวเคลียส t

- จำนวนครั้งที่ทอดลูกเต๋า แล้วทำให้ลูกเต๋าทิ้งเพียงครั้งหนึ่ง เทียบได้กับเวลาครึ่งชีวิต $T_{1/2}$

- เวลาครึ่งชีวิตหาได้จาก $T_{1/2} = \frac{\ln 2}{\lambda}$ เมื่อ λ = ค่าคงตัวการสลาย = โอกาสที่ลูกเต๋าทิ้งจะหงายหน้าเลขนั้นๆ

Tips

ไอโซโทป

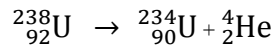
ไอโซโทป หมายถึงนิวเคลียสของธาตุชนิดเดียวกัน มีจำนวนโปรตอน (เลขอะตอม) เท่ากัน แต่จำนวนนิวตรอน
ต่างกัน จึงทำให้มีเลขมวลต่างกัน เช่น ^{12}C , ^{13}C , ^{14}C เป็นไอโซโทปของคาร์บอน

ไอโซโทปของธาตุเดียวกัน จะมีสมบัติทางเคมีเหมือนกัน แต่สมบัติทางกายภาพต่างกัน

Tips

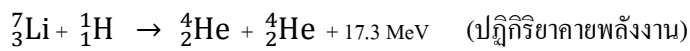
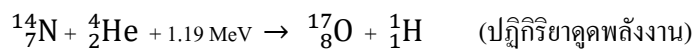
ปฏิกิริยานิวเคลียร์

- ผลรวมของเลขมวล เลขอะตอม ก่อนและหลังทำปฏิกิริยาจะเท่ากัน

Tips

พลังงานจากปฏิกิริยานิวเคลียร์

มีหลักการดังนี้

1. ผลรวมของเลขมวล เลขอะตอม ก่อนและหลังทำปฏิกิริยาจะเท่ากัน
2. ผลรวมของ มวล+พลังงาน ก่อนและหลังทำปฏิกิริยาจะเท่ากัน

- ปฏิกิริยาคูดพลังงาน ผลรวมของมวลก่อนปฏิกิริยาน้อยกว่าหลังปฏิกิริยา
- ปฏิกิริยาคายพลังงาน ผลรวมของมวลก่อนปฏิกิริยามากกว่าหลังปฏิกิริยา
- ปฏิกิริยาคูดพลังงาน ผลรวมของพลังงานยึดเหนี่ยวของนิวเคลียสก่อนปฏิกิริยามากกว่าหลังปฏิกิริยา
- ปฏิกิริยาคายพลังงาน ผลรวมของพลังงานยึดเหนี่ยวของนิวเคลียสหลังปฏิกิริยามากกว่าก่อนปฏิกิริยา
- พลังงานที่ปล่อยออกมาจากปฏิกิริยานิวเคลียร์เรียกว่า พลังงานนิวเคลียร์ อาจอยู่ในรูปพลังงานจลน์ หรือคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า

พลังงานที่เทียบเท่ากับมวล

พลังงานที่เทียบเท่ากับมวล หาได้จาก $E = mc^2$ สรุปได้ดังนี้

- มวล $1 \text{ u} = 1.66 \times 10^{-27} \text{ Kg} = 931 \text{ Mev}$
- $1 \text{ eV} = 1.6 \times 10^{-19} \text{ J}$

Tips

ฟิชชัน และฟิวชัน

ฟิชชัน เป็นปฏิกิริยานิวเคลียร์ที่นิวเคลียสของธาตุหนักแตกตัวเป็นธาตุเบา

ฟิวชัน เป็นปฏิกิริยานิวเคลียร์ที่นิวเคลียสของธาตุเบาหลอมรวมกันเป็นธาตุหนัก

- ฟิชชันทำให้เกิดปฏิกิริยาลูกโซ่ สร้างลูกระเบิดนิวเคลียร์ โดยใช้เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์เป็นตัวควบคุม
- ฟิวชันเกิดที่อุณหภูมิสูง
- พลังงานบนดวงอาทิตย์เกิดจากปฏิกิริยาฟิวชัน มีการปล่อยโพซิตรอน (${}^0_1e$) ออกมา
- ฟิวชันสามารถทำให้เกิดในห้องทดลองได้
- ทั้งฟิชชัน และฟิวชันจะปล่อยพลังงานออกมา

Tips

ประโยชน์ของกัมมันตภาพรังสี

- ใช้รังสีแกมมาในการอาบรังสีผลไม้ฆ่าเชื้อโรคในเครื่องมือแพทย์ และตรวจสอบรอยเชื่อม
- ใช้รังสีแกมมาจาก Co-60 รักษาโรคมะเร็ง
- ใช้รังสีบีตาในการควบคุมความหนาของแผ่นโลหะจากการรีด
- ใช้ I-131 ตรวจสอบการทำงานของต่อมไทรอยด์
- ใช้ P-32 หาอัตราการดูดซึมของต้นไม้
- ใช้ C-14 คำนวณหาอายุของวัตถุโบราณ
- ใช้ Na-24 ตรวจสอบการหมุนเวียนของเลือด

Tips

อันตรายจากกัมมันตภาพรังสี

1. ทำให้เจ็บป่วย อ่อนเพลีย คลื่นไส้ เบื่ออาหาร ผอมร่วง ปวดศีรษะ และเป็นมะเร็งได้
2. ทำให้โครโมโซมของเซลล์มีการเปลี่ยนแปลง เกิดการกลายพันธุ์ได้
3. ทำให้สภาพแวดล้อมเสียหาย เป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์

Tips

การป้องกันอันตรายจากกัมมันตภาพรังสี

1. ถ้าจำเป็นต้องเข้าไปใกล้บริเวณที่มีธาตุกัมมันตรังสีให้ใช้เวลาสั้นที่สุด
2. อยู่ห่างจากบริเวณที่มีธาตุกัมมันตรังสีให้มากที่สุด
3. ใช้เครื่องกำบังเช่น ตะกั่ว หรือคอนกรีต กำบังรังสีแกมมา และรังสีบีตา และใช้น้ำกำบังนิวตรอน
4. ใช้หุ่นยนต์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับรังสีแทนมนุษย์